

BÀI TRUYỀN THÔNG 4

TĂNG CƯỜNG ỨNG DỤNG CÔNG NGHỆ CAO TRONG ĐIỀU TRỊ BỆNH PHỔI VÀ KIỂM SOÁT LAO

Ngày Thế giới Phòng chống Lao được tổ chức vào ngày 24 tháng 3 hàng năm nhằm nâng cao nhận thức của cộng đồng về những ảnh hưởng nghiêm trọng của bệnh lao tới sức khỏe con người, kinh tế và xã hội; đồng thời thúc đẩy nỗ lực chấm dứt bệnh lao trên toàn cầu. Vào ngày 24 Tháng 3 năm 1882 tại Berlin, Robert Koch đã công bố việc phát hiện ra vi khuẩn lao, mở ra con đường chẩn đoán và chữa khỏi căn bệnh này.

Theo báo cáo của Tổ chức Y tế thế giới năm 2023 (WHO Global Tuberculosis Report 2023), hoạt động chẩn đoán và điều trị bệnh lao đã có sự phục hồi mạnh mẽ trên toàn cầu trong năm 2022, sau 2 năm gián đoạn liên quan đến COVID. Điều này đã giúp cải thiện những tác động tiêu cực của đại dịch đối với số người chết và mắc lao trên toàn cầu. Tuy nhiên, bệnh lao vẫn là nguyên nhân gây tử vong đứng thứ hai trên thế giới trong số các bệnh truyền nhiễm vào năm 2022, chỉ sau COVID, và các mục tiêu toàn cầu trong công tác chống lao hiện nay vẫn đang hoàn toàn bị chậm tiến độ.

Số bệnh nhân lao mới được phát hiện và báo cáo năm 2022 trên toàn cầu là 7,5 triệu người. Đây là con số cao nhất kể từ khi WHO bắt đầu theo dõi bệnh lao toàn cầu vào năm 1995, cao hơn mức trước COVID (và mức đỉnh lịch sử trước đó) là 7,1 triệu vào năm 2019 và cao hơn từ 5,8 triệu vào năm 2020 và 6,4 triệu vào năm 2021. Con số được ước tính trong năm 2022 có thể bao gồm một lượng lớn những ca bệnh đã tồn đọng trong những năm trước nhưng việc chẩn đoán và điều trị bị trì hoãn, do những tác động của COVID đã ảnh hưởng đến việc tiếp cận và cung cấp các dịch vụ y tế.

Trên toàn cầu trong năm 2022, bệnh lao đã gây ra khoảng 1,3 triệu ca tử vong. Con số này đã giảm so với ước tính trước đó của TCYTTG là 1,4 triệu trong năm 2020 và 2021, và gần như quay trở lại mức số ca tử vong của năm 2019. Ước tính có khoảng 10,6 triệu người mắc lao vào năm 2022, con số này đã tăng so với ước tính trước đó của TCYTTG là 10,3 triệu vào năm 2021 và 10,0 triệu vào năm 2020.

Công cuộc thanh toán bệnh lao toàn cầu vẫn còn rất nhiều trở ngại và cần nhiều hơn nỗ lực từ các quốc gia, đặc biệt là phải biến các cam kết được đưa ra tại Cuộc họp cấp cao của Liên hợp quốc về bệnh lao năm 2023 thành hành động cụ thể.

Việt nam hiện vẫn là nước có gánh nặng bệnh lao cao, đứng thứ 11 trong 30 nước có số người bệnh lao cao nhất trên toàn cầu, đồng thời đứng thứ 11 trong số 30 nước có gánh nặng bệnh lao kháng đa thuốc cao nhất thế giới (báo cáo WHO Global TB Report 2023).

Nhờ có khoa học công nghệ, đặc biệt công nghệ cao đã hỗ trợ rất nhiều trong phát hiện, điều trị các bệnh lao và bệnh phổi, mang lại sự sống cho nhiều bệnh nhân.

Tại Hội nghị Nghiên cứu, ứng dụng công nghệ cao trong quản lý bệnh phổi và kiểm soát lao diễn ra trong 2 ngày 23- 24/5 tại Hà Nội do BV Phổi Trung ương, Chương trình Chống Lao quốc gia tổ chức. Hội nghị có sự tham dự của các đại biểu từ Bộ Y tế, Bộ Khoa học và Công nghệ, GS. AHLĐ. Nguyễn Anh Trí, Đại biểu Quốc hội khoá XIV, XV, nguyên Viện trưởng Viện Huyết học - Truyền máu Trung ương; PGS.TS Nguyễn Thị Kim Tiến, nguyên Bộ trưởng Bộ Y tế, Chủ tịch Hội vận động hiến mô, bộ phận cơ thể người Việt Nam; GS. Punnarerk Thongcharoen- Chủ tịch Hội Lồng ngực châu Á Thái Bình Dương; GS.TS. Trịnh Ngọc Bình, Đại học California, San Francisco, Hoa Kỳ (UCSF), đại diện các trường đại học, đơn vị nghiên cứu, các tổ chức quốc tế và các y bác sĩ chuyên ngành lao và bệnh phổi từ 63 tỉnh, thành phố trong cả nước.

Phát biểu tại Phiên họp toàn thể của Hội nghị, Giám đốc BV Phổi Trung ương, Phụ trách điều hành Chương trình Chống Lao quốc gia TS.BSCC Đinh Văn Lượng cho

biết: "Trong Chiến lược quốc gia bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân giai đoạn đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại Quyết định số 89/QĐ-TTg ngày 23/01/2024, công tác nghiên cứu khoa học cũng là một trong những giải pháp quan trọng đóng góp vào thành công của công tác chăm sóc sức khỏe tại Việt Nam."

Cho đến nay, Bệnh viện Phổi Trung ương đã thực hiện thường quy được hầu hết các kỹ thuật cao cả về nội hô hấp và phẫu thuật lồng ngực.

TS.BSCC Đinh Văn Lượng nhấn mạnh: "Bệnh viện đã thực hiện đề án ghép phổi, là một bước chinh phục đỉnh cao về chuyên môn, mở ra cơ hội sống thêm và nâng cao chất lượng cuộc sống cho những người bệnh giai đoạn muộn không còn đáp ứng với các phương pháp điều trị khác. Đây là những ca ghép phổi được đánh giá là thành công toàn diện nhất tại Việt Nam cho đến thời điểm hiện tại, là minh chứng cho thấy việc ứng dụng những kỹ thuật tiên tiến trong chăm sóc sức khỏe sẽ mang lại những thành tựu và lợi ích to lớn cho người dân Việt Nam".

GS.TS. Trịnh Ngọc Bình, Đại học California, San Francisco, Hoa Kỳ (UCSF) là một trong những người hỗ trợ các chuyên gia của BV Phổi Trung ương trong quá trình chuyển giao kỹ thuật ghép phổi cho Việt Nam cho biết, ghép phổi là một kỹ thuật khó, phức tạp với chi phí rất lớn. Nên để thực hiện ghép phổi tại Việt Nam, người bệnh cần có sự chuẩn bị từ trước, trong và sau ghép phổi.

Chia sẻ tại Hội thảo, TS.BSCC Đinh Văn Lượng cho hay, tại BV Phổi Trung ương thường có từ 20-40 trường hợp chờ được ghép phổi. Thời gian qua, có những ca ghép phổi vô cùng thành công, bệnh nhân sống được 4 năm sau ghép phổi rất khỏe mạnh. Đến nay, BV Phổi Trung ương đã làm chủ được quy trình ghép phổi, nhưng nguồn tạng hiến vô cùng khan hiếm do các nguyên nhân từ nhận thức hay quan niệm của người dân....

AI giúp phát hiện sớm bệnh lao trong cộng đồng

Chia sẻ với phóng viên báo Sức khỏe và Đời sống bên lề Hội nghị khoa học, Phó Giám đốc BV Phổi Trung ương PGS.TS.Nguyễn Bình Hòa cho biết, hiện nay

tại Việt Nam đã ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) trong phát hiện *bệnh lao*. Ứng dụng trí tuệ nhân tạo được gắn vào các máy Xquang, theo các hướng dẫn của Tổ chức Y tế thế giới, máy sẽ có phần mềm hỗ trợ đọc phim Xquang. AI sẽ hỗ trợ bác sĩ tìm ra những bệnh nhân nghi mắc lao dựa trên các tổn thương, từ đó bác sĩ sẽ cho chỉ định xét nghiệm tìm vi khuẩn lao chính xác hơn.

Chương trình chống Lao Quốc gia đã triển khai AI trong phát hiện ca bệnh tại nhiều tỉnh, thành phố từ năm 2021. "Nhờ có AI, hiệu quả phát hiện bệnh lao đã tăng gấp đôi", PGS.TS.Nguyễn Bình Hòa nói. Tỷ lệ phát hiện bệnh lao giữa những cơ sở y tế có triển khai AI với các cơ sở y tế không triển khai AI tăng gấp đôi. Kể cả so sánh thời điểm trước và sau triển khai AI ở một cơ sở y tế, số ca phát hiện bệnh lao cũng tăng lên rõ rệt.

Ở các cơ sở y tế tuyến huyện, vùng sâu vùng xa, nơi còn thiếu các bác sĩ chuyên khoa lao, hệ thống trí tuệ nhân tạo sẽ phát huy hiệu quả trong phát hiện sớm bệnh lao tại cộng đồng. Nhu cầu rất lớn, tuy nhiên nguồn kinh phí cho lắp đặt hệ thống này còn hạn chế. Nếu triển khai công nghệ trí tuệ nhân tạo trong phát hiện sớm bệnh lao sẽ góp phần nâng cao chất lượng chẩn đoán bệnh lao và sức khỏe nhân dân.

Tại Hội nghị, rất nhiều các bài trình bày của các báo cáo viên quốc tế và trong nước về các nội dung tập trung trong 4 chuyên đề chính, gồm có Ghép phổi, Hô hấp, Ung thư phổi, Lao và Nấm phổi. Thông qua các bài báo cáo, các đại biểu sẽ cùng nhau chia sẻ và cập nhật các kỹ thuật cao, những thành tựu mới về ghép phổi, y học tái tạo, ung thư phổi hay công tác chống lao... Qua đó người dân là những đối tượng trực tiếp được thụ hưởng các thành tựu y học tiên tiến nhất trong khám chữa các bệnh lao và bệnh phổi, từ đó góp phần nâng cao sức khỏe nhân dân.

Tại Cà Mau, Chương trình chống lao Quốc gia đã cấp 02 máy XQuang có kèm AI hỗ trợ đọc phim và 02 máy Xpert hiện đại giúp góp phần phát hiện sớm lao phổi trong cộng đồng.

Bác sĩ Chuyên khoa II Trần Hiến Khóa, Giám đốc Bệnh viện Lao và bệnh phổi tỉnh Cà Mau cho biết: Năm 2023, Cà Mau phát hiện và điều trị cho gần 1.663

bệnh nhân mắc lao các thể trên tổng dân số. Tỷ lệ điều trị thành công lao các thể đạt 93,5%.

Tuy nhiên, hoạt động phòng, chống lao tại Cà Mau còn một số khó khăn, tồn tại. Kinh phí để triển khai các hoạt động truyền thông, giám sát, sàng lọc... để phát hiện chủ động, quản lý bệnh lao và lao đa kháng thuốc chưa đảm bảo. Cán bộ chống lao tuyến huyện, xã đa số thường xuyên thay đổi, làm ảnh hưởng không nhỏ đến chất hoạt động của chương trình. Bên cạnh đó, điều kiện làm việc, chế độ đãi ngộ chưa đủ sức thu hút với cán bộ làm công tác chống lao tại các tuyến.

Bác sỹ Trần Hiến Khóa cho biết, năm 2024, Chương trình chống lao tại Cà Mau đặt mục tiêu: Tỷ lệ điều trị thành công bệnh nhân lao kháng thuốc ở mức 80% và bệnh nhân lao mới và tái phát ở mức 93-95%. Tỷ lệ bệnh nhân không theo dõi được đặt dưới 2,5%.

Để tiến tới loại trừ bệnh lao vào năm 2035, Cà Mau đã và đang tiếp tục triển khai nhiều giải pháp, trong đó tập trung vào phát hiện bệnh nhân lao trong cộng đồng. Địa phương đẩy mạnh việc phát hiện chủ động tại cộng đồng và phát hiện tích cực tại cơ sở y tế, đặc biệt tập trung vào các nhóm nguy cơ cao (người sống cùng với người mắc bệnh lao, thường xuyên tiếp xúc với bệnh nhân lao, bị các bệnh mãn tính, mắc bệnh đường hô hấp, HIV, điều trị corticoid kéo dài)...

Cùng với đó, X-quang di động kỹ thuật số kết hợp AI sẽ được sử dụng để phát hiện bệnh nhân lao. Các hệ thống ứng dụng công nghệ trí tuệ nhân tạo để nâng cao chất lượng chẩn đoán và tránh bỏ sót bệnh nhân sẽ được mở rộng. Việc sàng lọc tầm soát bệnh lao chủ động tại cộng đồng sẽ được thực hiện theo Chiến lược 2X - sử dụng đồng thời 2 kỹ thuật chụp X-quang lồng ngực và xét nghiệm Gene Xpert trong sàng lọc phát hiện ca bệnh lao giúp đạt hiệu quả cao gấp 7 lần so với phát hiện thụ động.

Các buổi khám tại cộng đồng sẽ bao gồm: Khám sàng lọc, phỏng vấn, thu thập thông tin các triệu chứng nghi lao; chụp phim X-quang kỹ thuật số và tiến

hành lấy mẫu đờm xét nghiệm Gene Xpert cho tất cả các đối tượng có tổn thương nghi lao trên phim X-quang. Dựa vào kết quả các xét nghiệm, bác sỹ sẽ chẩn đoán và đưa các trường hợp mắc lao phổi vào quản lý và điều trị.

Giám đốc Bệnh viện Lao và bệnh phổi Trần Hữu Khoa cũng cho biết, địa phương chú trọng đảm bảo hiệu quả các hoạt động chẩn đoán lao trong nhóm trẻ em. Đặt biệt phối hợp với dự án ACT5 tại địa phương để số ca lao trẻ em phát hiện còn thấp so với ước tính của Tổ chức Y tế thế giới (WHO) được phát hiện sớm. Tỉnh tăng cường áp dụng các kỹ thuật chẩn đoán cập nhật; cam kết chặt chẽ với các bệnh viện nhi khoa để chẩn đoán lao trẻ em; tiếp tục kiện toàn thanh toán thuốc lao và các dịch vụ khám chữa bệnh lao từ nguồn Bảo hiểm y tế.